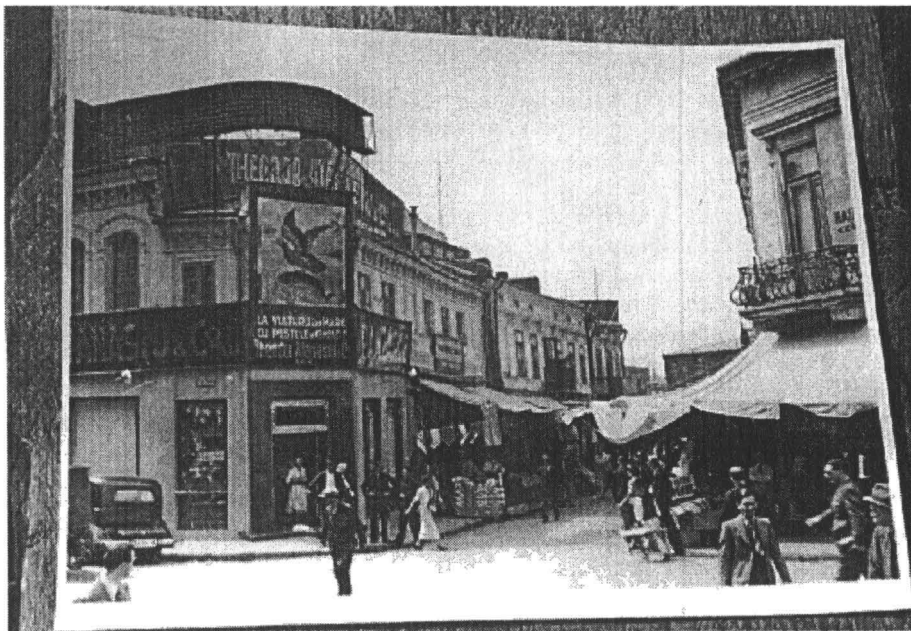

O VECHIE STRADĂ DIN BUCUREȘTI INTRATĂ ÎN LEGENDĂ: STRADA BAZACA

Lelia Zamani

Bazaca, un nume acum uitat al unei străzi demult dispărute, a avut o bună bucată de timp un rol important atât în viața comercială bucureșteană cât și în viața de zi cu zi a bucureșteanului, mai ales a bucureșteanului simplu. Pitorescul și farmecul acestei străzi, astăzi de domeniul amintirii, a făcut loc noi planuri de modernizare urbanistică a orașului și numai filele de istorie bucureșteană mai amintesc de existența acestui loc atât de îndrăgit odinioară.

Strada Bazaca, se pare, după unele surse, că ar fi fost la origine han¹. Nu un han de formă dreptunghiulară, cu o mare curte interioară și o singură poartă de trecere, în care erau adăpostiți atât negustori, cu mărfurile lor, cât și călători și chiriași, cum erau

cele mai multe hanuri la acea vreme, ci un han de tip pasaj, cu prăvălii pe ambele laturi, și două părți de acces, așa cum se poate vedea și astăzi la Hanul cu Tei. Din păcate nici un document nu ne poate lămuri cu certitudine dacă Bazaca a fost sau nu la începuturi han.

¹ George Potra, *Istoricul hanurilor bucureștene*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 146.

Numele i se trage de la cel ce l-a construit și anume Anastasie Bezaca, considerat a fi de origine germană, numele însă netrădând acest lucru. Bucureștenilor probabil le-a plăcut cum sună mai mult Bazaca decât Bezaca, așa că l-au păstrat pe cel dintâi.

Anastasie Bezaca se afla la începutul secolului al XIX-lea în slujba armatei imperiale rusești. Odată cu declanșarea războiului ruso-turc (1906–1912), este trimis la București, unde mai târziu face avere și se stabilește definitiv.

Secretar particular și om de încredere al principelui Prozorovski, generalul șef al armatei de ocupație și după aceea al urmașului acestuia, generalul Bagration, Bezaca primește conducerea cancelariei imperiale din Principate. La acest fapt au contribuit și calitățile sale lingvistice, el vorbind și scriind perfect în trei limbi: franceza, germana și rusa, precum și stilul desăvârșit ce-l avea în a concepe rapoartele campaniilor militare, care erau trimise apoi la curtea imperială de la Petrograd². În plus el avea și o memorie de invidiat.

Dar despre Bezaca nu se vorbea numai în termeni laudativi. Dacă profesional era un om foarte bine pregătit și extrem de util, se pare că același lucru nu se putea spune despre firea și caracterul său fiind „total imoral, pervers și foarte lacom” și neavând nici un scrupul în a-și atinge scopurile și a-și umple buzunarele³.

Cert este că s-a îmbogățit și, după pacea din 1812, s-a stabilit în București unde a cumpărat locurile pe care și-a ridicat hanul, ce și-a câștigat renumele mai mult ca stradă decât ca han.

Bezaca știuse unde să-și aleagă terenul și să-și ridice prăvăliile, căci pe acolo se făcea cel mai ușor și direct trecerea dinspre Piața de Flori (mai apoi Piața Sf. Anton) spre Piața Mare⁴.

În vecinătate, pe dreapta, se află Hanul Manuc, construit la începutul secolului XIX, devenit apoi Hotel Dacia, și care acum refăcut, s-a întors la titulatura dinainte.

Dâmboviței nu îi fusese încă regularizat cursul, operațiune efectuată mai târziu, în 1880–1883, așa încât înainte de a ajunge în Piața Mare, trecătorul trebuia, la capătul Bazacii să treacă pe podul din lemn ce despărțea strada de piață.

Într-o adresă din 18 iunie 1870, arhitectul de atunci al capitalei aduce primarului la cunoștință că „podeala podurilor din strada Bazaca și strada Căldărari fiind deteriorată” se impune refacerea lor și cere a se face licitație pentru a putea fi începute lucrările⁴.

Tehnica de atunci de pavare cu ajutorul bânelor de lemn dă și numele de „poduri” străzilor.

Cu siguranță lemnul folosit la podirea străzii Bazaca, era destul de deteriorat, căci pe lângă traficul existent, asupra lui mai acționaseră cu aceeași cruzime atât trecerea timpului cât și intemperiiile inerente. Drept urmare se impunea schimbarea bânelor de lemn vechi cu altele noi, Primăria luând măsuri în acest sens.

În anexa la adresa de mai sus⁵, mai apare pe lângă strada Bazaca și strada Pieței din Bazaca, explicația fiind doar una singură: cum strada avea și la un capăt și la altul câte o piață, și ea însăși era un loc de desfacere cunoscut și foarte frecventat de clienți, cu siguranță că nu era deplasată formularea de strada Pieței, adăugându-i-se însă specificarea că este din Bazaca, pentru a ști precis despre ce este vorba.

² Idem.

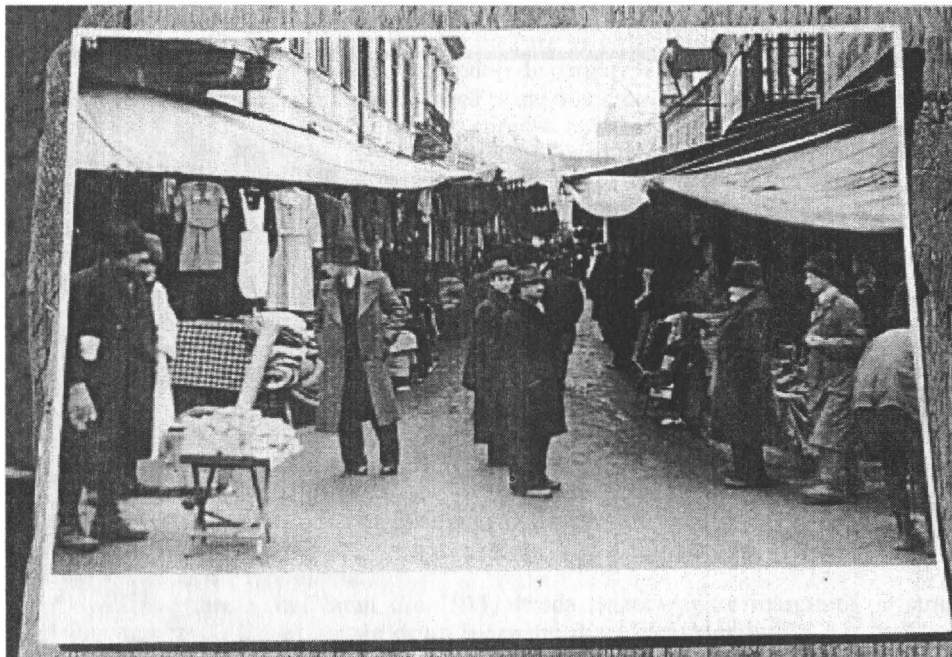
³ Idem.

⁴ Arh. Naț. Direcția Mun. Buc., Fond P.M.B., Serviciul Tehnic, Dosar 21/1868, f. 224.

⁵ Idem, f. 225.

În această anexă din 6 iunie 1870, semnată de arhitectul capitalei, se specificau condițiile în care urmau să se desfășoare lucrările la repararea străzii. Acestea trebuiau să fie terminate într-o lună, iar în cazul în care antreprenorul nu respecta acest termen urma ca lucrările să se facă în contul „lui” și în orice mod se va găsi de cuviință”⁶.

Materialele ce urmau a fi folosite pentru „podire”, se specifică în articolul 5 din anexă, că trebuiau să fie de cea mai bună calitate, lemnăria sănătoasă, uscată, fără noduri, precum și piroane de fier „bune, nemțești”. Aceste materiale nu puteau fi însă întrebuițate până nu erau verificate calitativ de către o „persoană tehnică dirigentă”, împuternicită a da de-o parte materialul slab calitativ, costul suportându-l executorul lucrării⁷.

Echipa de lucru trebuia alcătuită, conform punctului 9 din document, numai din „dulgheri meșteri”, adică oameni calificați în meseria cerută în astfel de lucrări, iar în cazul în care se constată că unul sau mai mulți dintre cei angajați nu era „meșter”, se proceda la îndepărtarea acestuia sau acestora. La fel se întâmplă și cu cei ce nu ascultau ordinele date cu privire la desfășurarea lucrărilor.

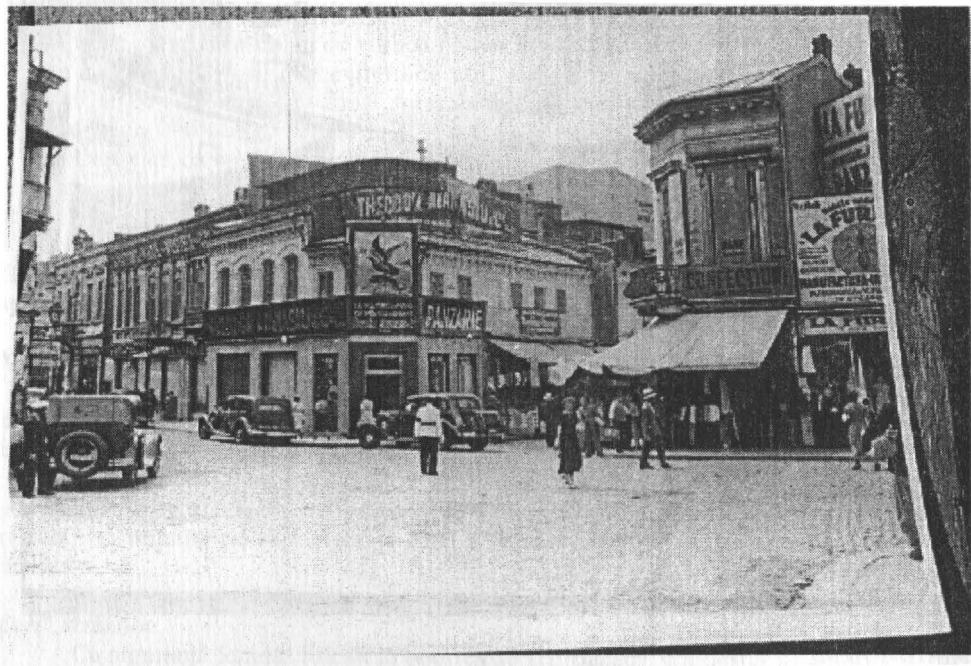
După repararea străzii, timp de 6 luni, antreprenorul trebuia să mențină în bună stare lucrarea efectuată. Dacă în acest interval apăreau deteriorări în pavaj, el era obligat a le remedia pe cheltuiala sa. Reprezenta un fel de garanție a faptului că lucrările se cereau a fi obligatoriu bine executate și cu materiale de calitate, în caz contrar, suportându-se consecințele.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

Banii se primeau după terminarea străzii, existând la mijloc și o garanție depusă de antreprenor în valoare de 1/10 din costul lucrărilor „care nu se va socoti dezangajată decât după definitivarea terminării”⁸.

Din documente nu reiese cine a fost antreprenorul care a luat în antrepriză refacerea străzii, dar cert este că lucrarea a fost executată, căci în 5 septembrie 1870, arhitectul capitalei, M. Capituneanu, anunță membrii Comisiei interimare a Comunei București să ordone venirea șefului curățeniei stradale, cu carele comunale, pentru a transporta la magazia Comunală, lemnăria de la Podul Bazaca, care, spunea el, „se împuținează din ce în ce mai mult luată de ori și cine”⁹. Acest lucru se realiza în conformitate cu cele scrise în anexa-contract din iunie, care, la punctul 10, specifică scoaterea materialului vechi din podină și conservarea lui, în virtutea faptului că acesta aparținea orașului¹⁰.

Primăria nu s-a mulțumit însă numai cu repodirea Bazacăi, ci a dat în 20 iunie 1870, o înștiințare pentru o nouă licitație de data aceasta pentru repararea podului peste Dâmbovița, care lega Bazaca de Piața Mare, iar „doritorii erau invitați la Primărie, la orele 12, pregătiți cu cuvenitele garanții valabile pentru concurență”, pentru 30 iunie, același an¹¹. Înștiințarea era trimisă atât Monitorului Oficial pentru a fi inserată în coloanele sale, cât și Starostelui Dulgherilor și Zidarilor, precum și Starostelui Pietrarilor¹².

⁸ Ibidem.

⁹ Idem, f. 294.

¹⁰ Idem, f. 225.

¹¹ Idem, f. 226.

¹² Ibidem.

Prima care a răspuns solicitării Primăriei a fost Starostia corpului de dulgheri și zidari, arătându-și disponibilitatea pentru începerea reparațiilor¹³.

Această lucrare, nu se știe din ce motive, a cuprins însă două părți: prima fiind repararea podelei, iar a doua repararea parapetului podului și pentru fiecare din acestea s-a ținut câte o licitație. Cu toate acestea a existat un singur antreprenor pentru ambele lucrări: un anume Pascu Rosenfeld, dovada în acest sens stând ordonanțele de plată date acestuia de către Primărie¹⁴.

Pentru repararea parapetului, garanția cerută, care era de 70 de lei, a fost în prealabil dispoziția de a „păstra banii în casă până la noi ordine”, acestea din urmă neîntârziind să apară, căci printr-o nouă adresă se cere transferul banilor lui Ghiță Anghel pe numele lui Pascu Rosenfeld, transfer făcut cu acordul părților, rezultând existența unei înțelegeri în prealabil între cei doi¹⁵.

Cu toată meticulozitatea și rigoarea cu care se redactau contractele unor asemenea lucrări, antreprenorii nu se lăsau intimidaiți de condițiile dure redactate, dovadă fiind și acest Pascu Rosenfeld, care lăsa să treacă peste două luni de la începerea lucrării fără a o și termina, când în contract era clar stipulat termenul de o lună de la începerea lucrării până la terminarea ei. Adresa arhitectului capitalei M. Capituneanu, aduce la cunoștință Primarului acest lucru, și cere ca Rosenfeld să fie invitat să termine totuși lucrarea, iar în caz contrar, să i se aplice dispozițiile articolului 5 din contract¹⁶.

După cum se vede stilul dur și categoric din contract nu concordă cu ceea ce se petrecea în realitate, măsurile luate fiind de genul de a invita pentru terminarea lucrării, chiar dacă există și o amenințare dar și ea tot pe hârtie.

Strada Bazaca era de fapt o străduță foarte îngustă, având – după cum s-a mai spus – de-o parte și de alta, două șiruri de prăvălii.

În Planul Cadastral al orașului București realizat în 1895–1899, strada Bazaca apare mărginită la un capăt de strada Halelor și la celălalt de strada Carol¹⁷. Râul Dâmbovița nu mai despărțea Bazaca de Piața Mare care atunci își schimbase numele în Piața Halelor, ci ocolea această Piață.

Pe partea dreaptă a străzii apar proprietăți ale Paraschivei Șerbănescu și C-tin Bazac, iar în stânga ale lui Marin Eftimiu și Mateescu.

În apropiere apare și Hotelul Dacia, fostul han al lui Manuc, al cărui proprietar era atunci Alexandru Băicoianu¹⁸.

Ceva mai târziu, în Planul din 1911, strada Bazaca apare mărginită de strada Carol între numerele 78–80, peste drum începând din Calea Moșilor¹⁹.

În stânga străzii Bazaca apar proprietățile lui Marin Eftimiu și ale colonelului Orezeanu, iar în dreapta proprietatea moștenitorilor Popovici, apoi magazinul lui Theodor Atanasiu, devenit vestit: „La vulturul de mare cu peștele în gheare”, care mai târziu se va muta în șevtele magazinului „Cocor”²⁰.

În deceniul al treilea al secolului XX, strada era încă vie părănd a ființa veșnic. O stradă care trăia prin ea însăși, căci „cine spune Bazaca, spune viață, haz, bucurie...”²¹.

¹³ Idem, f. 242.

¹⁴ Idem, f. 300 și 304.

¹⁵ Idem, f. 298.

¹⁶ Idem, f. 287.

¹⁷ Planul orașului București, Institutul geografic al armatei, 1895–1899, scara 1:10.000, caroul

B/15.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Planul orașului București, 1911, scara 1:10.000, caroul B/15.

²⁰ Ibidem.

²¹ S. Thau, Bazaca, în „Curentul”, anul VI, nr. 2120, 25 dec. 1933, Buc., p. 8.

În fața fiecărei prăvălii din Bazaca, și numărul acestora era destul de mare, se aflau tarabe realizate din scânduri, pe care în fiecare dimineață negustorii își aranjau mare parte din mărfuri. Asta pentru că vânzarea se desfășoară mai mult în stradă, prăvăliile fiind neîncăpătoare și întunecoase.

Se vindeau și se cumpărau tot felul de țesături: pânzeturi, stambe, mătăsuri, stofe, materiale din lână sau sintetice, precum și unele accesorii necesare articolelor de vestimentație.

Cum vânzarea mărfurilor se făcea mai mult afară, tarabele înaintând pe o bună porțiune din stradă și așa destul de îngustă, și cum erau și acoperite pentru ca țesăturile să fie ferite de intemperii, Bazaca aproape că nu vedea lumina zilei. Și în ciuda locului îngust de trecere, strada era intens circulată, creând imaginea unui furnicar de oameni²². Nu mai era o stradă, ci un bazar.

Putem găsi firesc faptul că mulți dintre negustori își aveau domiciliul deasupra prăvăliilor unde vindeau, dar la fel de firesc, unii închiriaseră spațiul în care făceau vânzarea, nefiind legați într-un fel de etajele de sus, care puteau foarte bine aparține altor persoane sau să fie închiriate. Gurile rele spuneau că uneori aici locuiau sau își desfășurau activitatea ducând nu tocmai în armonie cu moralitatea.

Mulți erau înrudiți între ei, și chiar Bazaca și toți negustorii se cunoșteau, dacă nu, oricum se simțeau solidari așa ca în orice împrejurare se ajutau și nimeni nu se supăra când un client pleca, cumpărând de alături.

Despre ei se spunea că sunt cei mai veseli oameni din București. Întrebat de un reporter despre această veselie ce-i caracteriza, un negustor a răspuns: „Domnule nici eu nu știu. Dar asta este în tradiția Bazacăi. Acasă sunt necăjit. Chiria, mâncarea, soacra, mă înnebunesc. Vin aici. Dispar toate, Dom'le. Îți spun „Bazaca-i fermecată!”²³”.

Câteva ore de stat în prăvălie lămuresc tot misterul. Voinșia și hazul, care fac tot farmecul Bazacăi izvorăsc din raporturile negustorilor cu clienții. „Din ciocnirile acestor interese atât de contrarii, modul cum caută fiecare să fie mai abil, mai „șmecher” rezultă hazul. Și este un haz sănătos. Din toată inima”²⁴.

Nu era o stradă a clienților bogați. Majoritatea celor care veneau aici erau țărani sau servitori și în special femei. Rareori apărea și o cucoană, care se lăsa greu, găsea mărfurilor tot felul de cusururi și se tocmea aprig la preț. Așa încât preferați erau cei dintâi care puteau fi mai ușor convinși să cumpere, și pe deasupra plecau și încântați de afacerea făcută. Dar nu numai atât. Bazaca avea clienții ei fideli care nu se duceau în altă parte nici morți.

Mitică, vânzătorul galant, învăluia fiecare servitoare, fiecare țărăncă într-un șuvoi de amabilități exagerate, care le surprindeau și le încântau și cu un flux verbal năucitor, persuasiv, insinuant, fără drept de replică, hotărârea era luată, adică era luată de el, iar lor nu le rămâne decât să scoată banii, fără a vedea foarte bine ceea ce cumpăra.

Ștefan avea alt stil, total opus, și care la prima vedere părea lipsit de orice logică negustorească. Departe de a-și trata fiecare clientă ca pe o prietensă, cum face Mitică, Ștefan neprietenos, ursuz, își repede clienții, nedându-se în lături chiar de la înjurături. Dacă vorbele frumoase aveau efectul scontat, se pare că și cele urâte și intimidarea, folosesc aceluiași scop și chiar îl atingeau²⁵.

²² George Potra, *op. cit.*, p. 363.

²³ S. Thau, *op. cit.*

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

Se credea că a fi vânzător în Bazaca necesită existența unor aptitudini speciale. Chiar dacă marea majoritate a negustorilor erau oameni simpli, ei aveau un dar special de a-și cunoaște semenii și o psihologie rar întâlnită, care le permitea ca la primul pas făcut de client în prăvălia sau perimetrul lor de vânzare, să știe clar cu cine au de-a face și să se poarte de așa manieră încât să aibe numai de câștigat. Și foarte rar se întâmplă să greșească²⁶.

Astfel se întâmplă bunăoară să intre într-o prăvălie una dintre multele clientele ale Bazacăi, doritoare de un soi de stambă ce-și luase cu câteva zile înainte, o bună prietenă a ei. Vânzătorul desfășoară în fața femeii, punându-și-o în față, pentru a vedea aceasta cam cât îi trebuie, fără a folosi nici o unitate de măsură. Femeia se uită, apreciază și constată că nu este de ajuns. Vânzătorul aprobă și se face aproape nevăzut sub valul de material strigând femeii să spună cât să mai desfășoare. Ea consideră suficient, plătește și plecă satisfăcută. Satisfăcut era și negustorul căci nu țesătura o desfășurase ci se făcuse el mai mărunt în spatele ei.

Dar Bazaca cunoștea și alte soiuri de distracții decât cele izvorâte din contactul direct vânzător-client.

Se știe ce era în trecut un „dulap”, adică un scraciob, cu patru, șase, sau mai rar cu opt leagăne.

Dulapul din Bazaca este însă absolut original, și nu avea farmec decât în Bazaca. Era destinat celor numiți „gură cască”. „Când un „gură cască” se oprește în mijlocul Bazacăi și se uită la nici el nu știe ce, imediat doi vânzători, la un semn convențional, se apropie de el, încrucizează cu repeziciune mâinile în jurul mijlocului acestuia, și-l răsucesc o dată, de două ori, până când obosiți dau drumul victimei, care buimăcită înjură, dar nu pleacă din partea de unde a venit²⁷.

Un spectacol este și venirea Cuțaridei în Bazaca, bătrâna doamna îmbrăcată mereu în negru, cu rochii de la începutul secolului și pălării largi și panglicuță sub bărbie. Ca la un semn vânzătorii Bazacăi scot din cotloane numai de ei știute câte două cuțite lungi pe care încep să le ascută unul de altul, amenințător, în spatele femeii. Aceasta spumega de furie înjurând în stânga și-n dreapta, căci treptat toți negustorii își uită îndatoririle, și-o iau în primire pe măsură ce înaintează pe stradă. Bazaca e plină de hohotele călăilor și mușterilor, și de înjurăturile victimei. Bazaca însă nu vrea să facă rău, Bazaca vrea doar să se înveselească, dovadă și faptul că madam Cuțarida, cu tot zbuciumul ei, tot caută tovărășia Bazacăi.

Mult timp s-a păstrat pe partea dreaptă a Bazacăi, o construcție veche cu prăvălii solide, iar pe partea stângă prăvăliile erau adăpostite în niște case mult mai vechi peste care vremea își pusese vădit amprenta. „Zidurile roase pe la colțuri lăsau să se vadă cărămizile cele înguste, caracteristica construcțiilor de altădată și tencuiala-mortal, care de multe ori era mai groasă decât însăși cărămidă. Apoi treptele de piatră la intrarea fiecărei prăvălii, de atâta tocire nu mai aveau forma inițială, ci erau scobite la mijloc, ca niște adevărate copăi²⁸.”

Seara, după închiderea prăvăliilor, se puteau vedea mai bine obloanele cu chingile lor de fier și belciugele în care se prindeau, făcute de meșterii veacului trecut și atunci se putea observa mai atent ca ultima prăvălie de pe stânga era și cea mai veche construcție²⁹.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ George Potra, *op. cit.*, p. 364.

²⁹ Ibidem.

Degeaba afirma un reporter în 1933 că Bazaca „nu poate să mai dispară”, pentru că „a devenit o cutumă”, Bucureștenii au simțit nevoia de înnoire, iar Bazaca e acum dispărută, făcând loc largului bulevard Brătianu și blocurilor ce-l străjuiesc.

SUMMARY

An Old Legendary Street in Bucharest – the Bazaca St.

The Bazaca Street – an inn, initially, as it is supposed –, was due to a certain Anastasie Bezaca who came to Bucharest as an employee of the Russian Imperial army, during the Russian-Turkish war (1806–1812), when he became rich and remained in Bucharest, after the peace was concluded, in 1812.

By its glamour, by the cheap merchandise in the shops on the ground-floor of its buildings, this street attracted Bucharestans from all social strata, mainly simple people such as peasants from the Bucharestan outskirts.

Due to the part this street played in the everyday life of the town and the commercial development of the Capital, the memory of this street is still alive in documents, photographs, diary pages or nostalgic recollections – homages to such a beloved place that has disappeared.